

vzdelávania a výchovy sú čoraz horšie. Samozrejme, každý odbor, každá profesia sa vyvíja, svet sa modernizuje, a preto je dôležité reagovať na technický, firemný pokrok a z uvedeného dôvodu je dôležitá komunikácia medzi školami a firmami, medzi rezortom školstva a ním priamo riadenými organizáciami, ktoré sa podieľajú na príprave vzdelávacích programov na strane jednej, a zamestnávateľských zväzov a komôr, aj s väzbou na potreby praxe, praktickej prípravy, výchovy na strane druhej.

Myslíte si, že po skončení duálneho vzdelávania bude mať absolvent zabezpečenú prácu? Iste môže, ale môže sa aj veľa skutočností zmeniť, vie sa uplatniť napríklad aj po zániknutí prevádzky, kde sa učil, alebo bude nasledovať úrad práce?

V záujme budúcnosti študenta, budúceho absolventa duálneho vzdelávania sa podpisuje v zmysle platného zákona zmluva medzi študentom a firmou. V mnohých oblastiach sa už tak koná. Príprava reaguje na zmeny vo výrobe, často aj obrazne za pochodu, vychádza to z racionálneho prístupu školy a budúceho zamestnávateľa. A predovšetkým absolvent získava vysvedčenie, ale aj výučný list, ktorý môže neskôr využiť na trhu práce. A je samozrejmé, platí to pre všetky odbory, že život vyžaduje celoživotné vzdelávanie, systematickú modernizáciu odbornej prípravy, každý jeden z nás a týka sa to tak aj mladej generácie, musí vo vlastnom záujme reagovať na zmeny.

Zamestnávateľ by mal mať zodpovednosť za praktické vyučovanie, no bude môcť podľa potreby vstúpiť aj do teoretickej časti výučby?

Áno, v duálnom vzdelávaní zamestnávateľ, firmy majú nielen zodpovednosť pri praktickom vyučovaní, príprave. Je umožnené odborníkom z firmy, zo zamestnávateľských zväzov, komôr, výraznejšie vstupovať aj do teoretickej prípravy s väzbou na potreby praxe a nové výzvy, podnety v konkrétnej profesii.

Ako bude, alebo je zabezpečovaný jednotný rozsah a obsah praktického vyučovania v jednotlivých odboroch rovnakého zamerania?

Práve o tom rozhoduje kvalitná systematická, ale aj operatívna spolupráca medzi rezortom a zamestnávateľskými zväzmi a komorami, musí byť vyvážená, a musí spĺňať pedagogické potreby a ich previazanie na praktickú prípravu v jednotlivých firmách, v ich špecifikách, podľa vyučujúcich odborov.

V akom štádiu je proces duálneho vzdelávania v súčasnosti, dá sa povedať, že sa začína uplatňovať, je záujem?

Každý začiatok je ťažký, treba pripomenúť nedovzdelaným a nerozhladeným kritikom, že za rok až dva roky od prijatia nového zákona, na konci roku 2015, nie je možné dobehnúť stratených viac ako dvadsať rokov. Treba sa opýtať tých, ktorí odborné vzdelávanie v minulosti podceňovali a vytláčali na okraj vzdelávacieho

systému, ktorí ignorovali akékoľvek podnety zo strany zamestnávateľských zväzov, prečo tak nezodpovedne konali. Postupne duálne vzdelávanie naberá na všeobecnom záujme, kvalitnú prácu odvádza napríklad Trenčiansky samosprávny kraj, či krajská samospráva v Bratislave napríklad pri zriaďovaní Duálnej akadémie vo Volkswagen Slovakia v Bratislave, treba pochváliť dlhoročné pozitívne skúsenosti v Železniaroch v Podbrezovej. Verím, že predovšetkým mnohé príklady otvoria oči rodičom i žiakom v tom, že je to vysokokvalifikované vzdelávanie, praktická príprava a budúca, dobre zaplatená profesia, ale aj istota zamestnania vo firme, vo firmách, ktoré zabezpečia budúcnosť mladej generácii a jej, čoraz lepšiu, slušnú životnú úroveň.

Existuje aj spätná väzba úspešnosti duálneho vzdelávania?

Nuž tá je v kompetencii rezortu, ako aj priamo riadenej organizácie Štátneho inštitútu odborného vzdelávania, aj zamestnávateľských zväzov a komôr. Rozsiahlejšie duálne vzdelávanie nabralo väčšiu od nového školského roku 2017/2018. Nateraz nie je možné urobiť rozsiahlejšiu inventúru a informáciu, bola by veľmi skreslená. Možno však zodpovedne konštatovať, že duálne vzdelávanie sa ujalo a postupne sa pridávajú ďalšie školy s firmami v rôznych regiónoch, práve v tom spočíva predpoklad úspechu. Ja mu držím palce, verím a urobím v rámci Výboru NR SR pre vzdelávanie, výskum, mládež a šport, pre jeho úspech všetko čo je žiaduce.

Kvalita sa musí stať prioritou aj v školstve

Prioritou a dôležitou úlohou každého štátu, ktorý chce aby sa vzdelanie šírilo a vykazovalo prosperitu v oblasti vzdelanostnej úrovne, je zabezpečiť kvalitu vzdelávania. Na Ministerstve školstva SR sa veľa hovorí o dokumente Učiace sa Slovensko, no menej už medzi odborníkmi v konkrétnych vzdelávacích inštitúciách. Možno neboli vyzvaní alebo sa menej zaujímajú o spomínanú problematiku, ale dekan

Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského prof. Jozef MASARIK neodmietol možnosť vyjadriť sa v rozhovore pre Parlamentný kuriér. Pripravila Anna Komová.

Vyjadřili ste počudovanie, že nové zákony a novelu vysokoškolského zákona predložili do medzirezortného pripomienkového konania skôr ako bude ukončené pripomienkové konanie dokumentu Učiace sa Slovensko, v čom vidíte problém?

Nová legislatíva by mala reflektovať strategický dokument Učiace sa Slovensko. Keďže diskusia k nemu nie je ukončená a jeho finálnu podobu nepoznáme, nové zákony môžu, a po ich preštudovaní som zistil, že aj sú, v rozpore s Učiacim sa Slovenskom (niekedy je to aj na prospech školstva). Povedal by som, že tu je porušený zákon kauzality, t. j. príčina ide za následkom.

Ako by mal vyzerať východiskový koncepčný dokument? Na čo by sa nemalo zabudnúť?

V prvom rade by ten dokument mal byť krat-

ší, mal by riešiť skutočné problémy školstva a nie zbytočné detaily. Počet stanovených cieľov by mal byť podstatne menší. Teraz ich je okolo 480 pre všetky stupne vzdelávania, čo je aj na predpokladanú dĺžku jeho realizácie (10 rokov) príliš veľa. Dokumentu chýba určitý nadhľad a zosúladenie cieľov a proklamácií, lebo v mnohých prípadoch sú v ňom stanovené čiastkové ciele, ktoré nevedú k dosiahnutiu hlavného cieľa zvýšenia kvality a efektívnosti nášho vzdelávacieho systému. Dokumentu chýba analýza finančných dosahov na rozpočet štátu a organizácií zainteresovaných v jeho realizácii. Bez toho, aby tam boli uvedené konkrétne financie, ktoré budú vynaložené na jeho realizáciu, je tento dokument dosť bezcenný a jeho osud bude zrejme rovnaký ako predchádzajúcich reforiem. Parafrazoval by som to asi tak, že *bez peněz do reformy nelez.*

Súhlasíte s tým, že kvalita vysokoškolského vzdelávania na Slovensku si vyžaduje povzbudenie, mám na mysli zvýšenie jej úrovne, na všetkých stupňoch, nevynímajúc finančnú podporu.

Neviem čo chápete pod pojmom povzbudenie kvality vo vysokoškolskom vzdelávaní, a preto môžem povedať niečo celkom voľne o kvalite vysokých škôl. V súčasnosti sa za najväčší problém slovenského vysokého školstva považuje nedostatočná kvalita vysokoškolského vzdelávania, čo cítim aj z vašej otázky. Toto vyhlásenie o nízkej kvalite vysokých škôl je problematické, keďže nikto nedefinoval indikátory kvality vysokej školy. Skúsme si zodpovedať aspoň na dve nasledujúce otázky. Čo je kvalitná vysoká škola zameraná na vzdelávanie? Kvalitné vzdelávanie je v istom zmysle „stav“, ale ešte vážnejšie je to, že je to „proces“ – čo robí vysoká škola pre neustále

zvyšovanie kvality poskytovaného vzdelávania. Čo je kvalitná vysoká škola zameraná na vzdelávanie a výskum? Okrem poskytovania kvalitného vzdelávania robí dobrý výskum a dobrú prípravu doktorandov. Kým si neprediskutujeme a nevyjasníme základné pojmy kvalitné vzdelávanie, kvalitný výskum a príprava doktorandov, sú reči o kvalite len určité klišé, v žiadnom prípade však nie niečo, čo školstvu pomôže. Ako reprezentatívne odpovede na tieto otázky nemôžeme považovať vyjadrenia podnikateľov, ktorí zakladajú nové vysoké školy v odboroch kde je prebytok absolventov či analytikov, ktorí majú niekoľkomesačnú prax vrátane prázdnin po skončení vysokej školy, ale nechýba im odvaha vyjadriť sa ku všetkému aj bez analýzy.

Čo sa stalo, čím to je, že sa stále viac hovorí o prepade úrovne vysokoškolského vzdelávania a výchovy na všetkých stupňoch?

Jednou z príčin sú neustále legislatívne zmeny, ktoré zavádzajú „revolučné a zdanlivo detailné zmeny“ do nereformovaného a podfinancovaného systému vysokých škôl na Slovensku. V súčasnej situácii na vysokých školách SR sa „zdravý duch“ niektorých zmien mŕňa účinkom, pretože popri znižovaní byrokracie umožní uvoľnenie kritérií kvality (ako sa dost problematicky chápe dnes), ktoré sú dnes trochu späť s byrokraciou, ale tá je nutným zlom pri posudzovaní kvality vysokých škôl.

Politikom chýba odvaha urobiť základný krok, ktorým by bolo bezodkladne zlúčenie či zrušenie viacerých vysokých škôl. Ich sieť je predimenzovaná, nezodpovedá potrebám, možnostiam, a ľudským zdrojom, ktoré pre vysokoškolské vzdelávanie máme k dispozícii. Toto vzdelávanie sa u nás stalo do istej miery nekontrolovaným obchodom.

Najväčším problémom slovenského vysokoškolského vzdelávania nie je nedostatočná kvalita vzdelávania. Najväčším problémom je rozvrat systému vzdelávania čo je dôsledkom doterajších reforiem a nedostatočného financovania školstva a vedy. Nie je možné dosiahnuť naraz vysoké počty absolventov vysokých škôl a vysokú kvalitu vzdelávania. Dnes sa chválime tým, že 60 % populačného ročníka študuje na vysokých školách a naďalej chceme zvyšovať dostupnosť vysokoškolského vzdelávania. Pred

50 rokmi študovalo na stredných školách (gymnaziá aj priemyslovky) menej ako 50 % populačného ročníka. Reformy, ktoré nútili vysoké školy prijímať čo najviac študentov, možno posunuli Slovensko na popredné miesta v štatistikách, ale spôsobili výrazný pokles kvality. Nedá sa očakávať kvalitné školstvo a súčasne sedieť na dehonestujúcom poslednom mieste v EÚ vo financovaní školstva a vedy.

Ako chápete reformu akreditačného procesu a prečo je návrh spôsobu dôležitý? V čom vidíte problémy činnosti novej akreditačnej agentúry?

Ja chápem reformu akreditačného procesu za nie dobre premyslenú. Z terajšej akreditačnej komisie sa robí obetný baránok a ona je označovaná za príčinu všetkého zla v našom školstve. Tak to ale celkom nie je. Príčinou bola zlá legislatíva, ktorá postavila akreditačnú komisiu do závislého postavenia a aj jej správne rozhodnutia skorigovali potom rôzne politické a lobistické tlaky, ktorým ľudia s rozhodujúcou právomocou, až na ministra Draxlera podľahli. Terajší návrh zákona rieši len nezávislosť postavenia akreditačného úradu, no problematické veci ako je kvalita personálneho obsadenia, byrokratická náročnosť akreditačného procesu a iné veci vôbec nerieši. Jednou z najhorších vecí, ktorá sa dala vymyslieť, ale podarilo sa, je oddelenie akreditácie vzdelávacieho procesu od akreditácie, či hodnotenia vedeckovýskumnej činnosti. Nuž a nebezpečenstvo, ku ktorému môže viesť hodnotenie hlavne systémov vnútornej kvality v rámci akreditačného procesu by som vysvetlil asi takto. Toto vychádza z myšlienky, že každá vysoká škola by sa mala „samoregulovať“, ktorá je v princípe dobrá. Problém je, že samoregulovať sa dokážu len systémy na vysokom stupni vývoja so schopnosťou sebareflexie a schopnosťou smerovať k vysokým metám. Asi je jasné, že keď pustíte dieťa vyberať si jedlá zo širokej ponuky, jeho „samoregulácia“ ho povedie skôr k sladkostiam ako k jedlám s vysokou nutričnou hodnotou potrebnou pre jeho rast (nepozná a nedovídi dôsledky a uprednostní okamžitý pôžitok). Veľmi rád by som sa mylil, ale som presvedčený, že podstatná časť vysokých škôl na Slovensku sa nedokáže samoregulovať a dobre myslené regulačné nástroje v návrhu novely po-

vedú k ďalšej degradácii kvality (aj na tých školách, kde si ešte kvalitu pamätajú, lebo ich k tomu bude tlačiť „konkurenčné prostredie“). Toto je zásadný problém.

Kadiaľ vedie cesta k očakávanej a žiadanej kvalite vysokoškolského vzdelávania?

Jedným možným riešením tejto žalostnej situácie vo vysokom školstve na Slovensku (a nielen vysokom školstve) je vyčkať, kým sa úplne zdevastuje a sledovať ako postupne vzniknú kvalitné súkromné školy. Myslíme si, že toto je veľmi zlé riešenie. Súkromné záujmy nepotrebujú a nebudú zohľadňovať záujmy štátu (národa) na vzdelanostnej úrovni obyvateľov.

Aby sme našli riešenie, potrebujeme si „nalívať čistého vína“, byť trpezliví a prekonať niektoré slovenské zlozvyky (najmä závisť a lokálpatriotizmus). Slovensko neutiahne veľa naozaj špičkových vysokých škôl a nekvalitné nepotrebuje (Švajčiarsko má len dve centrálné financované univerzity, ale zato kvalitné. Minulý rok sa aj tie spojili aby boli ešte lepšie umiestnené v rôznych rebríčkoch).

Ponúkam na zváženie túto schému:

1. Dve národné univerzity s výrazne lepším financovaním (možno postupne 3 – 4-násobok súčasného), vyžadovanie malého počtu študentov a prísne prijímacie pohovory. Dost financií na kooperácie, výrazne lepšie vybavenie. Menej študentov umožní lepšie sa im venovať, mať v skupinách len tých najlepších zo Slovenska, aby nám tí najlepší nemuseli utekať do sveta.

Intermezzo: Keďže na Slovensku každý „rozumie“ hokeju a práve prebiehajú majstrovstvá sveta, dovoľm si jednu analógiu. Predstavme si, že by sme chceli dosiahnuť, aby v každom okrese pôsobil extraligový hokejový klub, ktorý by získaval na svoju činnosť množstvo peňazí úmerné počtu hráčov, ktorí nastúpia v zápasoch extraligy. Aby tradičné extraligové kluby prežili, tiež musia nabráť veľa nových hráčov a nechať ich hrať. Čoskoro bude 60 % populačného ročníka hrať v extraligových kluboch. Akosi pri tom poklesla kvalita hokeja ale sme na čele štatistik v počte extraligových hráčov ... Taký je stav teraz v našom školstve, ja však navrhujeme vytvoriť naozaj extraligu.

2. Štyri (?) regionálne univerzity, t. j. kvalitné vysoké školy, možno s výrazne lepším financovaním pre niektoré špecializované fakulty s tradíciou (doprava, lesníctvo,...) a na nich bakalárske a magisterské štúdium, výnimočne doktorandské.

3. Lokálne univerzity s bakalárskym štúdiom, výchova odborníkov najmä pre lokálny priemysel, služby a podobne.

Rozlíšenie vysokých škôl na tieto tri typy znamená, že napr. lokálne univerzity by nemali byť kvalitné. Ale je to kvalita iného druhu a aj ich prácu si treba vážiť a boli by väčším prínosom pre spoločnosť ako mnohé súčasné školy produkujúce vzdelaných, ale nie múdrych a potrebných absolventov.

Realizácia takéhoto modelu by vyžadovala veľkú dávku zodpovednosti od politikov a prekonanie tradičného slovenského lokálpatriotizmu. Celé Slovensko by malo byť hrdé na svoje národné univerzity a podporovať ich postupné začlenenie k popredným európskym univerzitám (bude to trvať aspoň tak dlho ako ich postupné devastovanie, ale v horizonte 20 – 30 rokov by sa to mohlo podať).